

N:o 89.

Ank. till Riksd. Kansli den 12 Maj 1877, kl. 8 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående bergverkstiondens upphörande.

(I. A.)

Uti förestående, till Riksdagen den 8 Januari innevarande år afgifna nådiga proposition (N:o 10) har Kongl. Maj:t, under åberopande af hvad ett propositionen bilagdt utdrag af det inför Kongl. Maj:t i Statsrådet samma dag förda protokoll öfver finansärenden innehöller, föreslagit Riksdagen,

att från den dag, då författning derom kunde varda i laga ordning utfärdad, tiondesättning å dittills icke skattlagda eller derefter uppkommande s. k. ädlare verks tillverkning icke måtte ega rum, samt

att, med undantag tills vidare för *Sala silfververk* och *Höganäs stenkolsverk*, alla öfriga verk, som nu äro förpligtade till bergverkstiondes utgörande, måtte från och med år 1878 befrias från dylik tionde, dock hvad nedannämnde verk anginge med följande vilkor och förbehåll:

a) för *Tunabergs kopparverk*, att dess egare inom 1878 års slut antingen till kronan afstode all rätt till Tunabergs bergslags allmänning eller ock efter fulla värdet, sådant det vid behörig uppskattning kunde varda bestämmt, till Riksgäldskontoret erlade lösen för den del af allmänningen, som, sedan de till skogsfång derifrån berättigade hemman och lägenheter erhållit mot denna förmån svarande skogsmark, kunde verket tillkomma;

b) för *Åtvidabergs kopparverk*, att dess egare inom 1878 års slut antingen till kronan afstode kopparverkets del af allmänningen Gaddstigen

eller ock, derest Kongl. Maj:t, efter det behörig utredning åstadkommits, skulle finna skäl bifalla, att egaren till Åtvidabergs kopparverk finge till fulla värdet lösa berörda allmänningsdel, till Riksgäldskontoret inbetalde det belopp, hvartill densamma kunde vara i behörig ordning uppskattad;

c) för *Riddarhytte eller Skilå kopparverk*, att all den lindring i räntan, som $8\frac{7}{10}$ mantal under samma verk lagda hemman såsom bergslagsfrihet åtnjöte, från och med 1878 komme att upphöra, samt att egaren till verket inom nämnda års slut till Riksgäldskontoret inbetalde den på kopparverket belöpande hälft af skilnaden emellan uppskattningsvärdet å de hemman, som bildats af de under både Riddarhytte koppar- och jernverk till skatte försålda Ramshytte och Skinnskattebergs allmänningar, eller 7,331 kronor 25 öre, och den för samma allmänningar erlagda skatteköpeskilling, 84 kronor 8 öre, med 3,623 kronor 58 öre;

d) för *Stora Kopparbergs bergslags verk*, att alla anspråk att genom allmogen i Stora Schedvi med flera socknar få kopparforsling emellan Falun och Avesta ombesörjd förfölle;

e) för *Gustafs och Carlbergs kopparverk*, dels att bergsfrälsefriheten för $\frac{1}{8}$ mantal Landverk N:o 1 i Åhre och $\frac{1}{4}$ mantal Rönnön N:o 1 i Offerdals socken från och med år 1878 komme att upphöra; dels att den verkets egare genom Kongl. brefvet den 12 December 1750 förunnade rättighet att framför åboarne få på vissa vilkor skatteköpa några i närheten af kopparverket belägna hemman jemväl måtte upphöra; samt dels att egarne till kopparverket före 1878 års slut till Riksgäldskontoret inbetalde 6,657 kronor 16 öre;

f) för *Löfås silfververk*, att egarne af detta verk före 1878 års slut till Riksgäldskontoret inbetalde löseskilling för den af verket utgående afrad med 11,344 kronor 60 öre;

g) för *Dylta svafvel-, vitriol- och rödfärgsverk*, att egaren af detta verk likaledes före 1878 års utgång till Riksgäldskontoret inbetalde löseskilling för den af detta verk utgående afrad med 13,958 kronor 40 öre; samt

h) för *Garpenbergs kopparverk*, att dels friheten från utgörande af ränta och tionde för de till verket hörande bergsfrälsehemmanen Dormsjö med torpet Bosjö, Årängen och Realsbo från och med år 1878 komme att upphöra, dels rättigheten för verkets innehafvare att påkalla tjänstbarheter af Garpenbergs socknemän från samma tid upphörde, samt dels verkets innehafvare förpligtades att, för verket tillydande hemman inom Garpenbergs socken, deltaga i det roteringsbesvär, som i följd af de berörda tjänstbarheternas upphörande kunde varda hemmanen inom socknen i behörig ordning påfördt; hvaremot i dylikt fall den verket nu åliggande rotetfrihetsafgift skulle upphöra.

Stats-Utskottet, till hvars behandling denna nådiga framställning blifvit af Riksdagens båda Kamrar hänvisad, får till en början erinra, hurusom, med anledning af särskilda vid 1865—1866 årens riksdag i ämnet gjorda framställningar, Rikets Ständer uti underdånig skrifvelse den 5 Juni sistnämnda år, jemte framhållande af produktionsskatters olämplighet och obillighet i allmänhet, anhållit det Kongl. Maj:t täcktes låta inhemta de för frågans utredning nödiga upplysningar samt derefter till Riksdagen aflåta nådig proposition angående upphörande af kopparränta och tionde å tillverkningen af metaller samt tillgodogörandet af mineralrikets alster, der dessa tillverkningar vore i besittning af privilegier eller särskilda förmåner. Efter inhemtande af utlåtande i ämnet från vederbörande myndigheter, täcktes Kongl. Maj:t uti en till 1872 års Riksdag afgifven nådig proposition, enär den skatt, som under namn af bergverkstionde ännu betungade tillverkningen och tillgodogörandet af metaller och andra mineralrikets alster utom jern, borde försvinna, samt det icke syntes vara skäl att från åtnjutande af denna förmån utesluta de verk, som vore i besittning af särskilda, dem fordom förlånade privilegier eller fördelar, så vida de underkastade sig att från samma privilegier eller fördelar afstå eller att därför på annat lämpligt sätt lemna godtgörelse, föreslå, att, med undantag tills vidare för Sala och Hellefors silfververk samt Garpenbergs kopparverk, alla öfriga verk, som då vore förpligtade till bergverkstiondens utgörande, måtte från och med år 1873 befrias från berörda tionde, och att sådan tionde icke heller måtte åsättas derefter uppstående verk, dock, hvad några särskilda verk anginge, med vissa villkor och förbehåll. Denna nådiga framställning blef af Riksdagens Stats-Utskott i hufvudsakliga delar förordad; men vid ärendets afgörande stannade Kamrarne i olika beslut, hvadan frågan vid nämnde riksdag förföll. — Vid 1874 och 1876 årens riksdagar af enskild motionär i ämnet väckta förslag ledde ej till frågans afgörande, hufvudsakligen af anledning att framställning om bergverkstiondens afskaffande förväntades i sammanhang med förslag rörande grundskatternas afskrifning komma att från Kongl. Maj:t afgifvas.

Af ofvan berörda statsrådsprotokoll inhemtas, *dels* att Kongl. Maj:t den 8 sistlidna Januari, på derom gjord ansökning och efter vederbörandes hörande, medgifvit, att *Hellefors silfververk* måtte nedläggas, *dels* att den ytterligare utredning angående *Garpenbergs kopparverk*, som vid aflåtandet af propositionen i ämnet till 1872 års Riksdag ansågs erforderlig och förorsakade, att detta verk i samma proposition förbigicks, numera föreligger, samt *dels* att undersökningar och utredningar angående *Sala silfververk* ännu pågå och beträffande *Höganäs stenkolsverk* först den 5 Januari innevarande år till Kongl. Maj:t inkommit, hvadan framställningar angående sistnämnde två verk ej kunnat i den nådiga propositionen inflyta; hänvisande Utskottet i

öfrigt till hvad vidare angående förevarande fråga finnes i ofvanberörda statsrådsprotokoll anfördt.

Enligt räkenskaperna har den till statsverket influtna bergverkstionde utgjort

för år 1869	kronor	100,290: —
” ” 1870	”	93,560: —
” ” 1871	”	72,573: —
” ” 1872	”	109,707: —
” ” 1873	”	47,566: —
” ” 1874	”	45,813: —
” ” 1875	”	40,998: —

Den sålunda under de sista åren betydligt minskade skatt från bergverken torde antyda, att bergverksindustrien, hvad de så kallade ädlare verken beträffar, i allmänhet är i väsentligt aftagande. Men oafsedt, huruvida detta aftagande kan vara en följd af ifrågavarande särskilda beskattning, har Utskottet dock ansett billigheten fordra, att berörda afgäld afskaffas, helst den minskning i inkomster, statsverket genom denna inkomsttitels borttagande komme att tillskyndas, är af jemförelsevis liten betydenhet och till ej ringa mån komme att ersättas derigenom, att de privilegier och fördelar, vissa verk nu åtnjuta, komme att upphöra eller till fulla värdet godtgöras. Och ehuru genom Riksdagens nyligen fattade beslut frågan om grundskatternas och indelningsverkets afskaffande fortfarande blifvit satt i samband med frågan om en ny härordning, har Utskottet dock ansett, att förevarande ärende, som, genom bergverkstiondens fortgående förminskning, mer och mer förlorat sin betydelse i statsekonomiskt afseende, icke bort vidare göras beroende af härordningsfrågan och den om grundskatterna, hvilka frågor slutliga lösning numera snarare torde befrämjas och påskyndas derigenom att föreliggande ärende, oberoende af dem, särskildt afgöres.

På grund häraf och med afseende å de skäl, som i öfrigt blifvit under ärendets föregående behandling anförda, har Utskottet ansett sig böra tillstyrka bifall till ifrågavarande framställning, dock har det syntts Utskottet, att, då värderandet af de delar utaf bergslagsallmänningar eller öfriga förmåner, hvilka några bergverk skulle ega att mot utgifvande af lösen bibehålla, möjligen icke alltid skulle kunna inom 1878 års slut verkställas, dessa bergverk borde berättigas att, äfven om de först under ett senare år skulle komma att fullgöra ifrågavarande lösningsskyldighet, få från och med samma år åtnjuta befrielse från bergverkstiondens utgörande, hemställande alltså Utskottet,

att Kongl. Maj:ts i fråga varande framställning må af Riksdagen bifallas; dock att bergverken berättigas att

komma i åtnjutande af befrielsen från tionden från och med det år, under hvilket de uppfyllt de vilkor och förbehåll, som för vissa bland dem blifvit för sådan befrielse i den nådiga propositionen föreslagna.

Stockholm den 12 Maj 1877.

På Stats-Utskottets vägnar:

CARL EKMAN.

Herr Grefve *Axel Mörner* har begärt få antecknadt, att han, som deltagit i Utskottets beslut i förevarande ärende, ej närvarit vid justeringen af den för Utskottets hemställen begagnade motivering.

Herr *Petre*, som vid ärendets afgörande hos Utskottet begärt att till upplysning deri få utlåtandet bilägga hosföljande tvänne handlingar (Bil. Litt. A och B), har jemväl önskat anteckning derom, att han hos Utskottet ej deltagit i den slutliga justeringen af detta utlåtande.

Slutligen har Herr *Liss Olof Larsson* begärt anteckning derom, att han hos Utskottet icke deltagit i afgörandet af förevarande ärende.

**Tablå öfver reventen af Koppartillverkningen under åren 1866—1875
jemte derå erlagd tionde och prostkoppar.**

År.	Brutto-vinst.	A f d r a g.				Återstår.		Afdragen ut- göra i proc. af bruttovinsten.	
		Pöjnst å koppar- tillverkningen år 1874.	48 centner koppar årligen till presterskapets aföring utöfver vanlig bevilning.	Kronans tionde.	Summa afdrag.	Nettovinst.	Förlust.	Kronans tionde och prost- kopparn tillsammans.	Kronans tionde ensamt.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Proc.	Proc.
1866	35,561 95	— — —	2,979 36	27,428 11	30,407 47	5,154 48	— — —	86	77
1867	11,908 69	— — —	2,678 88	22,999 55	25,678 43	— — —	13,769 74	216	191
1868	156,928 76	— — —	2,629 92	27,544 03	30,173 95	126,754 81	— — —	19	17,5
1869	129,504 37	— — —	2,472 48	26,452 45	28,924 93	100,579 44	— — —	22	20,4
1870	108,843 33	— — —	2,351 04	26,114 18	28,465 22	80,378 11	— — —	26	24
1871	5,214 04	— — —	2,440 32	25,147 53	27,587 85	— — —	22,373 81	529	482
1872	122,637 41	— — —	3,127 20	32,684 48	35,811 68	86,825 73	— — —	29	27
1873	76,931 16	— — —	3,169 44	27,177 73	30,347 17	46,583 99	— — —	39	35
1874	ingen	61,758 38	2,962 08	20,275 25	84,995 71	— — —	84,995 71	∞	∞
1875	63,381 74	— — —	3,004 80	24,125 41	27,130 21	36,251 53	— — —	43	38
I medeltal per år	71,091 14	6,175 84	2,781 55	25,994 87	34,952 26	36,138 89	— — —	49	36

Att förestående tablå är fullt öfverensstämmande med **Stora Kopparbergs Bergslags** oss förevisade räkenskaper för åren 1866—1875, intyga

GUSTAF BYSTEDT,
Kronofogde.

G. ESSÉN,
Landskanslist.

Bil. Litt. B.

Tablå öfver erlagd tionde för Rödfärg, Svafvel och Kopparvitriol i medeltal per år under åren 1871—1875.

Rödfärg.		Svafvel.		Kopparvitriol.	
Erlagd tionde.	Tionden utgör i procent af vinsten.	Erlagd tionde.	Tionden utgör i procent af vinsten.	Erlagd tionde.	Tionden utgör i procent af vinsten.
Kr.	Proc.	Kr.	Proc.	Kr.	Proc.
3,604	90	1,557	91	1,933	43
				6,15	18,85

Att förestående tablå är fullt öfverensstämmande med oss förevisade **Stora Kopparbergs Bergslags** räkenskaper för åren 1871—1875, intyga

GUSTAF BYSTEDT,

Kronofogde.

G. ESSÉEN,

Landskanslist.